

Kaupunginhallitus 01.03.2021 § 70

§ 70

Oikaisuvaatimus yhteistyösopimuksista seurakuntayhtymän kanssa

Valmistelijat / lisätiedot:
Leino Virpi
Salonen Ilpo
Saloranta-Eriksson Outi
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus

Sivistystoimen johtaja Rinta-aho Harri

Kaupunginhallitus hylkää sivistystoimen johtajan päätöksestä 3.12.2020 § 57 tehdyn, 28.12.2020 saapuneen oikaisuvaatimuksen. Päätös on syntynyt oikeassa järjestyksessä, päätöksentekijä ei ole ylittänyt toimivaltaansa eikä päätös ole muutoinkaan lainvastainen.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Sivistystoimen johtaja on 3.12.2020 § 57 päättänyt Espoon seurakuntayhtymän kanssa tehtävistä perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteistyösopimuksista. Toimialajohtaja on ollut toimivaltainen päättämään sopimuksista, koska ne koskevat useampaa tulosyksikköä. Tulosityksiköiden edustajat ovat osallistuneet sopimusten valmisteluun.

Yhteistyösopimuksissa kuvataan periaatteet yhteistyölle. Sopimukset eivät velvoita yksittäistä koulua tai varhaiskasvatusyksikköä yhteistyöhön vaan kukin koulu ja varhaiskasvatusyksikkö voi sovittujen periaatteiden pohjalta sopia yhteistyöstä seurakunnan kanssa omista tarpeistaan ja lähtökohdistaan käsin. Yhteistyössä tulee huomioida huoltajien ja perusopetuksessa myös oppilaiden näkemykset. Aiempi yhteistyösopimus on allekirjoitettu 27.4.2011 ja se koskee vain kouluja. Aiempi sopimus raukeaa, kun uusi sopimus on allekirjoitettu.

Espoon seurakuntayhtymän yhteinen kirkkoneuvosto on omalta osaltaan hyväksynyt uudet yhteistyösopimukset 7.12.2020.

Kuntalainen on tehnyt sivistystoimen johtajan päätöksestä oikaisuvaatimuksen, joka on saapunut 28.12.2020. Oikaisuvaatimus on saapunut määräajassa. Oikaisuvaatimus koskee erityisesti perusopetuksen osalta laadittua yhteistyösopimusta ja siinä olevaa päivänavauksia koskevaa ehtoa.

Seurakuntayhtymälle on varattu tilaisuus antaa lausuma oikaisuvaatimuksen johdosta. Seurakuntayhtymä on ilmoittanut, ettei anna lausumaa.

Sivistystoimen johtajan päätöksessä on todettu, että sopimukset syntyvät vasta kirjallisten sopimusten allekirjoittamisella. Koska päätöksestä on tehty oikaisuvaatimus, ei sopimuksia ole allekirjoitettu.

Oikaisuvaatimus

Oikaisuvaatimus on seuraavan sisältöinen:

”Pidän sopimusta sivistystoimelle sopimattomana.

Sopimuksessa unohdetaan kansakunnan historia ja sen kristilliset juuret, mistä kulttuurimme kumpuaa. Sopimusta perustellaan kanteluilla, joita on tullut pienen aktiivijoukon työstämänä.

Perusopetuksen opettajana en ole törmännyt vaikeuksiin yhteistyössä seurakunnan kanssa. Päinvastoin yhteistyö on ollut toimivaa ja rakennukseksi oppilaille ja opettajille.

Laissa ja asetuksissa turvataan oppilaiden oikeus yleissivistävään koulutukseen. Oppilailla on oikeus positiiviseen uskonnonvapauteen, jota voidaan aivan hyvin järjestää kenenkään oikeuksia loukkaamatta. Ajatus seurakunnan työntekijän pitämästä uskonnottomasta päivänavauksesta tuntuu jo älyllisestikin erikoiselta.

Valtaosa vanhemmista on tyytyväinen nykytilaan, tosin useimmat hiljaa. Pieni (tosin äänekäs) vähemmistö pyrkii estämään enemmistön oikeudet. Pidän sopimusta vahingollisena lasten oikeuksien vuoksi ja pyydän, että se raukeaa.”

Lainsäädäntö ja perusopetuksen opetussuunnitelmat

Perustuslain 11 §:n mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Perustuslaki, yhdenvertaisuuslaki ja hallintolaki edellyttävät yhdenvertaista kohtelua. Ketään ei saa syrjiä muun muassa uskonnon tai vakaumuksen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perusopetuslain 13 §:ssä säädetään uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetuksesta. Uskonnon opetus ei ole perustuslain 11 §:ssä tarkoitettua uskonnon harjoittamista. Espoossa noin 68 % oppilaista osallistuu ev.lut.uskonnon opetukseen.

Opetushallitus on vahvistanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta sekä svenska rum - lautakunta ovat hyväksyneet kuntakohtaiset perusopetuksen opetussuunnitelmat ja koulujen johtokunnat koulukohtaiset tarkennukset.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan opetus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Yhteistyö nuoriso-,

kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

Opetushallituksen ohje sekä laillisuusvalvontaviranomaisten päätöksiä

Opetushallitus on antanut ohjeen perusopetuksen uskonnon ja elämäntutkimuksen sekä esiopetuksen katsomuskasvatuksen järjestämisestä sekä uskonnollisista tilaisuuksista esi- ja perusopetuksessa. Ohjetta on päivitetty viimeksi 12.1.2018.

Ohjeen 3.2. kohdan mukaan opetuksen järjestäjät voivat päättää, järjestetäänkö esi- ja perusopetuksen yhteydessä uskonnollisia tilaisuuksia, kuten jumalanpalveluksia ja uskonnollisia päivänavauksia, ja uskonnollisia toimituksia, kuten ruokarukouksia. Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset ovat uskonnon harjoittamista.

Ohjeen mukaisesti perustuslain 11 §:n mukainen vapaus olla osallistumatta uskonnolliseen tilaisuuteen ja toimitukseen on riippumaton yhdyskunnan jäsenyydestä. Näin ollen myöskään tiettyyn uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvia ei voida velvoittaa osallistumaan asianomaisen uskonnollisen yhdyskunnan tai opetuksen järjestäjän itse järjestämiin uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin.

Ohjeen mukaan opetuksen järjestäjä voi päätyä myös siihen, ettei koulun työsuunnitelmassa määriteltynä työaikana järjestetä uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia.

Perusopetuksen osalta on viime vuosien aikana ollut useampia uskonnonvapauteen liittyviä kanteluja sekä eduskunnan oikeusasiamiehelle että aluehallintovirastolle. Kanteluihin annettujen ratkaisujen ja Opetushallituksen ohjeen mukaisesti seurakunnan kanssa voidaan tehdä yhteistyötä ja se, että toimija on seurakunta, ei sellaisenaan tarkoita, että kyse olisi uskonnon harjoittamisesta. Yhteistyötä tehdään monien eri toimijoiden kanssa ja yhteistyön sisällöissä on koulukohtaisia eroja.

Oikaisuvaatimuksessa tuodaan esiin erityisesti päivänavaukset. Olennaisena muutoksena aiempaan sivistystoimen ja seurakuntayhtymän yhteistyösopimukseen on ollut se, että seurakunnan kouluissa pitämä päivänavaus ei saa sisältää uskonnon harjoittamista.

Sivistystoimen ja seurakuntayhtymän aiempi yhteistyösopimus on vuodelta 2011. Sopimuksen laatimisen jälkeen opetussuunnitelmat, Opetushallituksen ohjeet uskonnollisista tilaisuuksista ja koulujen toimintaympäristöt ovat muuttuneet. Myös laillisuusvalvontaviranomaiset ovat antaneet useita päätöksiä liittyen uskonnollisten tilaisuuksien toteuttamiseen.

Perusopetusasetuksen 6 §:n mukaan päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella.

Kanteluihin annetuissa ratkaisuissa ja Opetushallituksen ohjeessa on edellytetty, että uskonnolliset tilaisuudet järjestetään erillään muusta toiminnasta. Uskonnolliselle tilaisuudelle tulee olla luonteeltaan ja tavoitteiltaan mahdollisimman samankaltainen vaihtoehtoinen toiminta. Jotta vapaus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen toteutuu myös

käytännössä, uskonnollinen tilaisuus ja vaihtoehtoinen tilaisuus tulisi olla fyysisesti erillään. Erityisesti koulun työpäivään sijoittuvien tilaisuuksien osalta tulee varmistua, että järjestelyt eivät vaaranna oppilaiden yhdenvertaista kohtelua ja ettei leimaantumista aiheudu. Lisäksi aluehallintovirasto on painottanut, että uskonnon (katsomusaineen) opetukseen osallistumista koskevan velvoitteen ja vapaaehtoisuutta edellyttävän uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistumisen välinen ero tulee koulun toiminnassa pitää selvänä, myös tiedottaessa huoltajille.

Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa 24.8.2020 on todettu, että seurakunnan pitämä aamunavaus (päivänavaus) ei saa sisältää uskonnon harjoittamista. Kantelu oli koskenut keskusradion kautta välitettyä päivänavausta eli se ei sinänsä kiellä uskonnon harjoittamista sisältäviä päivänavauksia, jos niistä ja niiden vaihtoehtoisesta tilaisuudesta informoidaan asianmukaisesti etukäteen ja noudatetaan huoltajien ilmoituksia siitä, kumpaan tilaisuuteen oppilas osallistuu. Ko. ratkaisussa ja myös muissakin laillisuusvalvontaviranomaisten päätöksissä on kuitenkin korostettu julkiselle vallalle asetettuja neutraalisuuden, puolueettomuuden ja hallinnon tasapuolisuuden vaatimuksia. Julkisen vallan neutraalisuusvaatimus edellyttää, ettei koulu asetu minkään katsomuksen puolelle, eikä myöskään mitään katsomusta vastaan.

Edellä olevat näkökohdat huomioiden opetuksen yhteistyösopimuksessa on edellytetty, että uskonnon harjoittamista sisältävät adventti-, joul-, pääsiäis- tai kevätkirkot ovat kirkossa tai muussa seurakunnan tilassa ja että seurakunnan kouluissa pitämät päivänavaukset eivät saa sisältää uskonnon harjoittamista. Vastaavat linjaukset koskevat yhteistyötä myös muiden toimijoiden kanssa.

Päivänavauksia koskeva sopimusmuutos edellyttää sekä kouluilta että seurakunnalta uudenlaista lähestymistä ja näkökulmaa päivänavausten toteuttamiseen. Toisaalta osassa Espoon kouluista on jo käytäntönä, että seurakunnan pitämä päivänavaus ei sisällä uskonnon harjoittamista, joten heidän kokemuksiaan voidaan hyödyntää uusien toimintatapojen suunnittelussa.

Päätöshistoria